

Mauritz Christopher Hansen (1794-1842)¹

Mauritz Hansen er en av dem som startet **romantikken** i norsk litteratur. I 1819 ga han ut en serie med *Nasjonale fortellinger*. Den mest kjente fortellingen er den nasjonalromantiske fortellingen **Luren**. Tittelen «Luren» kommer fra et langt, smalt blåseinstrument gjeterne brukte når de skulle kalle hjem husdyrene (kyr) om kveldene.

Når vi leser fortellingen *Luren*, skal vi finne en del typiske ord og skildringer som viser **romantiske trekk**. Mauritz Hansen skrev også det vi mener er verdens første kriminalroman, «Mordet på maskinbygger Rolfsen» (1839).

P. LUREN ²

Kjære leser, hvorfor skulle vi beundre Alpene i Sveits i stedet for å beundre vårt eget fedreland? Jeg synes at vårt eget nordiske landskap er like vakkert som det skjønneste sveitser-landskap. Jeg vil nå fortelle deg, min leser, et lite eventyr som jeg opplevde da jeg på min hjemreise så denne dalen jeg skal fortelle om. Etter en tung gåtur stod jeg ved solens nedgang på høyden, og der ned lå dalen med sin skjønnhet. Bonden som styrte min hest stoppet, og jeg satte meg på et fjellstykke for å beundre den blomstrende dalen. Bekkene som rislet, fuglene som sang og kyrne med sine bjeller hørtes harmonisk i mitt øre. Skyggene ble lengre nedenfor meg - og **minte meg på**³ at sola snart gikk ned.

-Mens jeg klatret ned fra fjellet, lød **fjernt**⁴ enkelte dype toner fra **luren**,⁵ den arkadiske⁶ lur. Etter hvert ble tonene fra luren sterkere, og jeg kunne

---

¹ I: Andersen, Ø, mfl.: *SIGNATUR* 3, Det norske samlaget 2002: 92-97.

² Professor H. Nilsen har fornyet språket, og også tatt ut noen avsnitt i den løpende teksten.

³ Minte meg på= ble oppmerksom på

⁴ Fjernt = langt borte, langt unna

⁵ Et instrument å blåse i, et slags langt horn med god, vakker lyd

⁶ Arkadisk = idyllisk, romantisk, Arkadia= landskap i Hellas

tydelig høre enkelte ord gjennom tonen. Fra en annen kant svarte en annen lur med et par enkle akkorder som strømmet så klart ut fra dette instrument. Plutselig nede i dalen møtte jeg en middelaldrende **døl**⁷ i sin nasjonaldrakt og rakte meg sin hånd. "Velkommen til oss, landsmann!" sa han i sin **fyndige**⁸ dialekt, og vi gikk opp mot gården som lå midt i den smilende dalen. Da vi kom inn fikk jeg sitte i **høysetet**,⁹ og hans vakre kone satte fram en nydelig mat av melk, fint brød og egg. Jeg la merke til hvor rent og pent det var inne og en harmonisk velstand i den store stuen. Thord, bondens navn, var en høy, bredskuldret mann med et ansikt som lignet tresnitt av våre norske, gamle konger.

[...]

- Etter en halv time hørte vi kyrne brøle under vinduet, og straks etterpå kom en pike inn, hun hadde et utseende som overrasket meg. Hun var høy og rank, - et blekt ansikt, - vakre, blå øyne og gult, bølgende hår. Farens skarpe blikk slo hennes blikk i gulvet; men moren sa i en rolig tone: - Kom hit Ragnhild, og hils på den fremmede, han er fra Christiania.- Med et rolig, alvorlig ansikt hilste hun på meg med en fin holdning og ro. Hun vakte en behagelig følelse hos meg, og jeg følte en uforklarlig interesse for piken. Jeg bad henne vise meg ut til husdyrene hun passet. Alt hun sa hørtes så vakkert med den klare, bløte aksenten i sitt dølespråk.¹⁰ Og hun ble synlig **forlegen**¹¹ siden jeg så på henne med slik oppmerksomhet. Inne ventet faren på meg med ølkruset i hånden. Her la jeg merke til noen bøker på en hylle, og det var vår kjente **Snorre**.¹² Jeg snakket litt med Thord om vår gamle historie, og han

---

⁷ Døl = navn på mennesker som bor i den store dalen Gudbrandsdalen (Øst-Norge)

⁸ Fyndig = sterk, tydelig stemme

⁹ Høysetet = en stor stol av tre, gjerne med saueskinn eller bjørneskinn å sitte på

¹⁰ «Dølespråk» er dialekt i Øst-Norge, i et stort område som heter Gudbrandsdalen

¹¹ Forlegen = det samme som sjenert/sky (ikke så glad å møte ukjente personer)

¹² Snorre er forfatter som skrev en stor bok om gamle, norske gonger og høvdingar. Derfor heter boka «**Snorre kongesagaer**» .(fortellinger om gamle, norske konger»)

fortalte meg at hans forfedre kom fra den kjente Harald Hårfagre.

[...]

-Tømmelig sent gikk vi og la oss. Jeg fikk ikke sove godt, og lå urolig i min seng. Da hørte jeg en lur klart i natten. Jeg sprang til vinduet og åpnet det - og hørte nå tydelig toner fra den nærmeste **ås**.¹³ Og straks kom et fjernt¹⁴ svar med lurens toner fra en annen kant, og så ble det stille. [...]

Mens Ragnhild ordnet frokosten, spurte jeg hvem som blåste lur om natten. Men da ble Ragnhild plutselig blek som døden og kastet et blikk på meg, - så **fortvilet**¹⁵ var hun at jeg angret mitt spørsmål.

-Jeg dro fra gården tidlig neste dag, og jeg tenkte hele tiden på dette øyeblikket hvordan Ragnhild hadde reagert så fortvilet der ved frokostbordet. Hvorfor skulle hun se så underlig redd ut da jeg hadde spurt om disse signalene fra fløytene (lurene) om natten?

- På min reise fra gården dro jeg over fjellet. Min **skyss-kar**¹⁶ var en vakker, ung mann med **dannet**¹⁷ vesen. Skyss-karen fortalte at han nå arbeidet som **gårdskar**¹⁸. Plutselig hører jeg ham synge igjennom hånden mot fjellet, og jeg kjente tydelig den samme tonen som jeg noen dager tidligere hadde hørt da jeg sov på gården. Jeg lyttet oppmerksom, og fra **det fjerne**¹⁹ kom en lengre, klagende stemme fra luren. Skyss-karen min ble **forlegen**²⁰, og ble enda mer forlegen da jeg ville vite om disse to lur-tonene som snakket til hverandre.

-Da **skimtet**²¹ jeg i en bergkløft en liten hytte, og utenfor den et

---

¹³ Ås = en bestemt type landskap, en høyde i landskapet med små trær og gress og lyng

¹⁴ Fjernt = noe som høres langt borte

¹⁵ Fortvilet = å se redd ut, å ikke vite hva en skal si eller gjøre.

¹⁶ Skyss-kar = en mann som styrer hesten og vogna

¹⁷ Dannet = å være høflig, slik folk liker at mennesker skal være

¹⁸ Gårdskar = navn på en som passer kyr og sauer og arbeider på en gård med mange ting

¹⁹ Det fjerne = langt unna

²⁰ Forlegen = «flau», litt skamfull, vet ikke hva han skulle svare

²¹ Skimte = få øye på, se noe når det er litt mørkt

menneske. "Derfra kom tonen!" ropte jeg, "og jeg vil straks gå dit; du skal følge med hesten." Skyss-karen ville ikke gå dit bort til hytta, men jeg hørte ikke på han, og vi drog fram til den vesle hytta. Min skyss-kar ville gå inn forbi meg, men jeg støtte ham til side og gikk først inn. Og der midt på gulvet stod ei seng, og der lå et deilig, halvårig gammelt barn, - og bøyde over barnet satt Ragnhild og holdt rundt en lur. Du kan tenke deg mine tanker og følelser, og jeg hadde jo tenkt på sammenhengen! Og det var **rørende**²² å sitte der mellom de to elskende med det lille pikebarnet på mine armer. Ragnhild fortalte om hvordan **Guttorm**²³ og hun var vokst opp sammen - hvordan de hadde elsket hverandre. Guttorm ville utdanne seg til lærer for å bli god nok til å være far til barnet og gifte seg med Ragnhild. Men ingen bønn, ingen tårer kunne overtale Thord at datteren Ragnhild skulle få gifte seg med en fattig mann. "Ja," sa Guttorm - " jeg var så fortvilet at jeg ville helst ta mitt eget liv." Da kom Ragnhild til meg, ville dele sorg og glede med meg, - og da var jeg sterk nok til å håpe på en fast forbindelse med henne.

- "Nå ser du, hvordan vi har det, vinteren kommer snart, og hva med barnet", sier Guttorm. - "Hvor har barnet vært? spurte jeg. - «Her i denne barhytta, og Ragnhild og jeg skifter om å være hos den lille." Tårene fløt nedover mine kinn. Jeg grep barnet, reiste meg og sa: "Vær ved godt mot barn! Det skal nok bli godt". Jeg ba dem være rolig og sa jeg skulle hjelpe dem.

- Vi dro alle fra hytta neste dag, og nådde farens gård på ettermiddagen. Guttorm holdt barnet skjult ute, og Ragnhild **snek seg inn**²⁴, og jeg gikk alene fram. Mine skritt vekke Thord, og han tok med glede imot meg og vi gikk inn i stuen. Jeg begynte å snakke med dem om foreldres hardhet. De lyttet oppmerksom, og da laget jeg selv en historie som lignet på Ragnhilds og Guttorms. Thord ble tydelig oppmerksom. Da tok jeg

---

²² Rørende = sterke følelser for noe

²³ Guttorm er altså navnet på skyss-karen

²⁴ Sne seg inn = gikk forsiktig så ingen skulle se henne

Snorres kongesaga og *Bibelen* ned av hyllen, la dem på bordet og sa: "Der, Thord, er boken, som lærer om din kongeslekt; men her ligger Guds ord. De ordene lærer ydmykhet og forsonlighet, barmhjertighet og kjærlighet, - og så løp jeg ut og var som **et lyn**²⁵ tilbake med barnet. Her Thord ligger din datter Ragnhild sitt barn - og jeg ber deg at du ikke vil vise bort din datter og hennes barn".

En dødelig blekhet gikk over Thord sitt ansikt, og konen hans sank halvt utmattet ned på benken. Men jeg stanset ikke, jeg **tordnet**,²⁶ velsignet og forbannet. Da begynte Thord å gråte og sa: "Gud tilgi meg, nå vil jeg også tilgi Ragnhild?" Og Ragnhild kom, nærmere døden enn livet, og hun strakte hendene sin mot faren. og han løftet henne, så bort på moren og sier: Vi har vært dårlige foreldre mot vår datter, hun har hatt det vondt, nå skal alt bli godt for Ragnhild og for oss..»

Da kalte jeg på Guttorm, og Trond tilgav også ham med en gang. «Du har gjort rett, det har også Ragnhild, men la nå alt være godt!"

Jeg ville reise; men kjære leser, du kan lett tenke at jeg måtte vente og være med på bryllupet. I morgen reiser jeg fra dette fredelige stedet. Gud velsigne disse gode mennesker! Fra "*Skisserede Nationale Fortællinger*" (1819)

Oppgave: 1) Finn typiske **nasjonalromantiske** trekk i "Luren".

---

²⁵ Et lyn = det betyr å være veldig snar

²⁶ Tordnet = snakket hardt og bestemt